

Milena Sekulić, Srđan Timotijević

*Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo,
Prirodno-matematički fakultet, Novi Sad, Univerzitet u Novom Sadu*

Depopulacija Hrvata u Vojvodini i predlozi za zaštitu hrvatskog nacionalnog identiteta

Apstrakt

U radu je analizirana veličina populacije Hrvata u Vojvodini, prema Popisima 1991., 2002., i 2011. godine. Iz popisa u popis, taj broj se smanjuje. Postavlja se pitanje: Kako zaštititi i očuvati njihov identitet? Kako postići da se veličina populacije Hrvata na ovom prostoru ne smanjuje u budućnosti? Neki od predloga za očuvanje postojeće populacije Hrvata u Vojvodini i Srbiji jesu veća zastupljenost u strukturama vlasti, kao i veća participacija u ostvarivanju manjinskih prava.

Ključne reči: *Hrvati, nacionalna manjina, Vojvodina, Srbija*

Uvod

Prostor današnje Autonomne Pokrajine Vojvodine možemo posmatrati na različite načine, u okviru njene fizičko-geografske celine, istorijski, etnički, u okviru društvene geografije i dr. Geopolitička složenost i kompleksnost ovog prostora izraz je delovanja više istorijskih, geografskih, kulturnih, političkih, ekonomskih i religijskih faktora koji su od Vojvodine napravili svojevrсни geopolitički specifikum koji se može posmatrati kao prednost ukoliko se ima u vidu svo njeno etničko i kulturološko bogatstvo (Despotović, 2018).

Najpoznatiji teoretičar liberalnog multikulturalizma Will Kymlicka uveren je da je upravo liberalni multikulturalizam najbolji način izgradnje pravednog i inkluzivnog društva. Kymlicka (2003), pripadanje nekoj kulturi i kulturni kontekst postavlja kao važan element u ostvarenju autonomije pojedinca. Za razliku od njega, Tariq Modood (2007) multikulturalizam usmerava na ulogu religijskih manjinskih skupina u javnoj sferi, pri čemu se najviše bavi pitanjima tolerancije i naglašene sekularizacije u modernim liberalnim društvima. Multikulturalizam bi, smatra on, trebao nuditi više od tolerancije i pružati aktivnu podršku kulturnim različitostima. Trebao bi obeshrabrivati i suzbijati neprijateljstvo prema određenim skupinama i pojedincima i

preoblikovati javnu sferu kako bi došlo do uključivanja marginalizovanih identiteta (Gregurović, 2017).

Multikulturalnost u Vojvodini ne simbolizuje samo ideal o zajedničkom životu, već se ona potvrđuje međusobnom povezanošću i izmešanošću etničkih i kulturnih grupa. Ta koegzistencija simboliše se kroz međusobnu toleranciju i jednakost, na kojoj se i dalje svakodnevno radi (Bjelajac, Bingulac, 2018).

Na prostoru Vojvodine živi 26 nacionalnih manjina i nacionalnih zajednica, dok je predmet rada baziran na zastupljenosti Hrvata u Vojvodini kroz proces etničke homogenizacije uslovljen mnogobrojnim faktorima. Ravnopravno se koristi šest jezika (jedan od njih je i hrvatski) u službenoj upotrebi. Ova multietničnost se ne zasniva samo na statističkim brojkama i sličnim pokazateljima, već je ono primetno u različitim kulturološkim prikazima (Bjelajac, Bingulac, 2018). Etnički diverzitet Vojvodine manifestuje se ne samo u velikom broju nacionalnosti različitih po svojim etničkim, verskim i kulturnim osobenostima, već i u njihovom prostornom razmeštaju budući da preko 90% opština ima etnički heterogeno stanovništvo (Raduški, 2009).

Kada posmatramo Republiku Srbiju, više njenih delova imaju značajno istaknutu visoku multietničnost i multikulturalnost, ali neposredno u tome prednjači Vojvodina, pa se njen takav karakter navodi kao primer jedinstvenosti, u najpozitivnijem smislu, sa težnjom ka očuvanju i zaštiti identiteta (Bjelajac, Bingulac, 2018). Položaj nacionalnih manjina i njihova povezanost sa politikom multikulturalizma podrazumeva respektovanje manjinskih kultura kao odgovarajućeg okruženja za ostvarenje ljudskih prava i prava pripadnika nacionalnih manjina. Multikulturalizam je, dakle, odgovor demokratske politike na kulturne i socijalne raznolikosti.

U prilog multietničnosti govori i podatak da je prema popisu 2002. godine, Vojvodina imala 2.031.992 stanovnika, od čega je preko jedne trećine (1/3) stanovništva pripadalo nekoj od manjinskih zajednica (Mađari 14,3%, Slovaci 2,8%, Hrvati 2,8%), (Republički zavod za statistiku, 2003). Međutim, popis stanovništva iz 2011. godine, potvrdio je demografske tendencije poslednjih decenija, uz važnu napomenu da je negativan prirodni priraštaj u ovom periodu, što nije bio slučaj ranije, doveo do apsolutnog smanjenja broja stanovnika i srpske i praktično svih drugih nacionalnosti (sem Roma koji su povećali svoj apsolutni broj za oko 5%, a udeo u populaciji pokrajine i nešto više od toga) (Republički zavod za statistiku, 2012).

Pored direktnih faktora kao što je smanjene apsolutnih vrednosti broja rođenih, i drugi faktori kao asimilacioni procesi uslovljeni malobrojnošću, prostornom disperzivnošću¹, velikim brojem mešovitenih brakova karakterističnih za Vojvodinu, uticali su na opadanje broja i udela pripadnika svih stanovnika, a ne samo pripadnika poje-

¹ U Republici Srbiji Hrvati ne žive jedino u opštini Lapovo, (Baštovanović, Žigmanov, 2016).

dinij manjinskih zajednica (Raduški, 2009). Društveno-ekonomski uzroci depopulacije su najvidljiviji i najneposrednije se osećaju u svakodnevnom životu. Budući da je depopulacija još izraženije zahvatila seosko područje Pokrajine, u istraživanju ove grupe uzroka ne bi trebalo zanemariti ukupan društveni položaj poljoprivrede i sela. To stoga, što na selu živi gotovo polovina stanovništva Vojvodine, i što je verovatno moguće sa manje sredstava postići veće efekte i u demografskom pogledu (Malešević, 2001).

Nacionalne manjine u Vojvodini razlikuju se po brojnosti, prostornoj disperzivnosti, društvenoj kohezivnosti, političkoj organizovanosti, etničkim, demografskim i drugim osobenostima. Institucionalizacija njihovog položaja ne bi trebalo da zavisi od demografskog faktora (brojnost i prostorna kompaktnost), politički snažnijih i bolje organizovanih manjina (Raduški, 2009). U skladu sa tim, Ustav Republike Srbije pored slobode za izražavanje nacionalne pripadnosti, prepoznaje i učešće u javnim poslovima, političku participaciju nacionalnih manjina, izbore za Narodnu skupštinu i dr. (Đurić, et al., 2014).

Stabilnost jednog društva zavisi od integrisanosti svih njenih građana, pri čemu pitanje integrisanosti neke etničke zajednice nije samo stvar političko-pravnog položaja, već i pitanje kulturne, verske, jezičke, demografske i druge bliskosti, jer prevelike razlike među članovima jednog društva čine proces integracije znatno sporijim i težim. Integracija nacionalnih manjina, svakako, ne znači asimilaciju, već podrazumeva kulturni pluralizam koji omogućava manjinama da sačuvaju sopstvene etničke, verske i kulturne osobenosti, što ne isključuje potrebu njihovog uspešnog integrisanja u društvenu zajednicu. Drugim rečima, to znači dobrovoljnost etničkih zajednica u prihvatanju zajedničkog i očuvanju posebnog (Raduški, 2009). Prema Lošonc (2009), nijedan identitet se ne stvara sam u sebi, monološki. Svaki identitet je, zapravo, stecište različitih identiteta, svaki identitet je množina, pa čak i u slučaju da to data zajednica ne priznaje. To važi kako u slučaju većine, tako i u slučaju različitih manjina (<https://www.helsinki.org.rs/serbian/doc/madjari.pdf>).

Položaj hrvatske nacionalne manjine

Od ukupnog broja Hrvata u Republici Srbiji, 57.900 (0,8% u udelu stanovništva R. Srbije) prema popisu 2011. godine, 47.033 (2,4%) živi u Vojvodini. Alarmantan podatak predstavlja činjenica da oni spadaju u jednu od najstarijih manjinskih grupa u Srbiji.² Opšti demografski trend pokazuje da Hrvati u Srbiji dele sudbinu sa sunarodnicima u matici (Baštovanović, Žigmanov, 2016). U razdoblju od 2000. do 2012.

² Prosečna starost u Republici Srbiji je 42,2 godine. Prosečna starost Hrvata u Srbiji je 51,0. (Đurić, et al., 2014).

godine, Hrvati u Srbiji su postigli da je hrvatski jezik jedan od šest službenih jezika u ustanovama Autonomne Pokrajine Vojvodine gde deluje i prevodilac za hrvatski jezik u okviru Službe za prevodilačke poslove (Bara, 2012). U prilog ovome svakako iznenađuje podatak da od ukupnog broja Hrvata u Srbiji 51% njih za maternji jezik navodi srpski jezik (Đurić, et al., 2014).

Kada je reč o kulturnom razvoju hrvatske zajednice u Srbiji, treba napomenuti da on jednim delom zavisi od kulturnog razvoja Srba u Hrvatskoj, jer reciprocitet je mogući način traženja da se ostvare jednaka prava obe zajednice što u stvari, sa unapređivanjem prava jedne od njih u bilo kojoj oblasti, može da podstakne i napredak druge zajednice (Gavrilović, 2019).

Hrvatsko nacionalno vijeće (HNV) je najviše zastupničko telo Hrvata u Republici Srbiji, izabrano radi ostvarivanja prava na manjinsku samoupravu. Jedan od zadataka vijeća je i očuvanje i jačanje identiteta kroz svoj, hrvatski jezik i njegov značaj u obrazovanju mladih, budući da je obrazovanje prvi i najvažniji činilac života i razvoja svakog pojedinca, društva i države u celini. Ukupan učinak obrazovanja podrazumeva izgradnju i korišćenje svih drugih resursa i utiče na ukupan kvalitet života (Strategija obrazovanja, 2016).

Na temelju uredbe Vlade Republike Srbije, od školske 2001/02. godine, počela je verska nastava u osnovnim i srednjim školama u Republici Srbiji. Tako je prvi put neslužbeno u školski sistem ušao i hrvatski jezik, posredstvom rimokatoličke veroukole. Celovit program na hrvatskom jeziku u osnovnim školama započinje školske 2002/2003. godine nakon što je usvojen Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina, kojim se hrvatskoj nacionalnoj zajednici priznao status nacionalne manjine i time stvorili uslovi za otvaranje prvog razreda na hrvatskom jeziku u Republici Srbiji (Strategija obrazovanja, 2016). Dobar primer i preuzimanje odgovornosti za jačanje kulturnog identiteta je i rad na otvaranju lektorata za hrvatski jezik na novosadskom univerzitetu (<http://www.ff.uns.ac.rs/>). Na Radio televiziji Vojvodine se emituje poseban program na hrvatskom jeziku (<http://rtv.rs/>).

Kulturni razvoj Hrvata u Srbiji zavisi i od stepena prilagođavanja novim političkim i ekonomskim uslovima u regionu, ali i u Evropi. U tome mogu da uspeju jedino ako nastupaju sa jednako raspoređenom energijom: zajednički u političkom, ekonomskom i kulturnom smislu u Srbiji, putem cross-border saradnje sa Hrvatima iz pograničnih oblasti Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Mađarske uz čvrste političke veze sa Hrvatskom, u saradnji sa srpskom nacionalnom zajednicom u Hrvatskoj koja deli sa hrvatskom nacionalnom zajednicom mnoge zajedničke probleme i uključivanjem u svoja politička i kulturno-prosvetna tela onih članova naučne i kulturne zajednice u Vojvodini koji podržavaju očuvanje istorijskih, političkih i kulturnih vrednosti Hrvata sa tih prostora (Gavrilović, 2019). Ovakvim idejama treba dodati i mnoge segmente

neformalnog obrazovanja koje podrazumeva vaninstitucijske aktivnosti kojima se stiču određena znanja i veštine, a učestvovanje u takvim aktivnostima je dobrovoljno. Takvih je pojedinaca sve više, posebno zbog toga što je takvo obrazovanje temeljeno na dobrovoljnoj, a ne na prinudnoj odluci. Neki od oblika neformalnog obrazovanja su: različiti seminari, treninzi, kursevi, radionice, kampovi i razmene, izviđački program, rad na projektima (timski rad), ples, pisanje, konferencije, predavanja i sl. (Strategija obrazovanja, 2016).

Kako Besermenji i Stojanović (2019) navode, očuvanje kulturnog nasleđa manjinskih zajednica specifično je kao i celokupna manjinska problematika. Ono sa jedne strane uživa pažnju države matice, iz koje je zajednica potekla, a sa druge strane uživa pažnju države u kojoj je to kulturno nasleđe stvarano i u kojoj se ono čuva. Ipak, najvažniju ulogu u očuvanju kulturnog nasleđa jedne manjinske zajednice imaju upravo pripadnici te zajednice, koji sami, iako krhkih kapaciteta, imaju pravo, ali i obavezu, da stvaraju mehanizme očuvanja i unapređenja svog nasleđa, kao i da usmere pažnju nacionalnih strategija (države čiji su građani i države matice), ka istinskim vrednostima i kulturnim tekovinama (Besermenji i Stojanović, 2019). Tokom 2020. godine kuća bana Josipa Jelačića u Petrovaradinu (Novi Sad), vraćena je hrvatskoj zajednici u Srbiji (<https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/drustvo/4021536/kuca-bana-josipa-jelacica-vracena-hrvatskoj-nacionalnoj-zajednici.html>). Kuća je izgrađena 1745. godine i kao takva od velikog je arhitektonskog, istorijskog i kulturnog značaja za izgradnju i jačanje identiteta Hrvata u Vojvodini i Republici Srbiji, kao i za samu Republiku Srbiju. Ovaj čin obnove sa sobom nosi političku i civilizacijsku poruku da je rodna kuća Josipa Jelačića prepoznato kulturno nasleđe u Republici Srbiji (Bara, 2013).

Uloga manjinskih stranaka Srba i Hrvata u pogledu poboljšanja odnosa i razvijanja dobrosusedskih odnosa uz uvažavanje svih prava nacionalnih manjina je od presudnog značaja. U tom pogledu dobra iskustva na jednoj strani treba primenjivati i na drugoj strani bez potrebe da se uvek primenjuje princip reciprociteta, jer bi to usporavalo unošenje novih i dobrih standarda u poboljšanju položaja nacionalnih manjina. Razmena iskustava između pripadnika manjinskih stranaka Srba u Hrvatskoj i Hrvata u Srbiji je od velikog značaja. Od ogromnog značaja je i „lobiranje“ manjinskih stranaka Hrvata u Srbiji za rešavanje pojedinih pitanja Srba u Hrvatskoj i obrnuto, kako bi se što više učvrstilo poverenje, ali i rešili problemi (Veselinović, 2009).

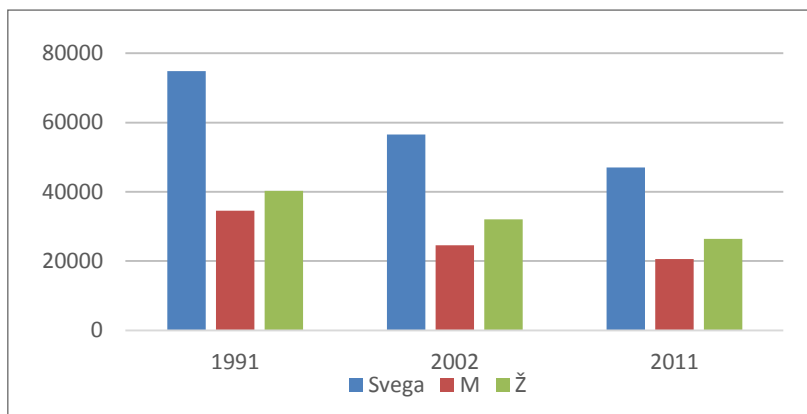
Postojanje svesti o različitosti, ali i prihvatanje iste, trebalo bi da bude jedan od postignutih civilizacijskih koraka. Taj korak je možda i načinjen, ali možda nije u potpunosti siguran i stabilan. Iako se teži ka prihvatanju čoveka, onakav kakav jeste, sa svim svojim manama i vrlinama, nedovoljno se nekada štiti ta posebnost, dok sa druge strane, ponekad je nedovoljno osuđivanje diskriminacije u bilo kojem obliku

(Bjelajac, Bingulac, 2018). Zato je neophodna borba za dobre međuetničke odnose, poštovanje prava manjina, integracija i lojalnost manjina državi u kojoj žive, za ravnomeran demografski i stabilan ekonomsko-politički razvoj, čije će se aktivnosti pomeriti sa lista papira ka ostvarenim ciljevima.

Na osnovu kolektivnih prava koja su garantovana Ustavom, pripadnici nacionalnih manjina u Srbiji, neposredno ili preko svojih predstavnika, učestvuju u odlučivanju o pojedinim pitanjima vezanim za svoju kulturu, obrazovanje i službenu upotrebu jezika i pisma u skladu sa zakonom (član 75. stav 2. Ustav Republike Srbije).

Demografske karakteristike Hrvata u Vojvodini

Posmatrajući broj Hrvata u Vojvodini od 1991-2011. godine (grafikon 1) možemo zaključiti da je taj broj opao za 37%, u periodu od 20 godina broj Hrvata je opao za 27.775. Neki od razloga koji su uticali na smanjenje populacije Hrvata u Vojvodini jesu migracije i prirodno kretanje stanovništva. Jedan deo hrvatskog nacionalnog življa se odlučio na preseljenje u Hrvatsku, zbog političkih, verskih i nacionalnih pitanja koja su potresala region nakon i u toku raspada bivše Jugoslavije (Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije) tokom devedesetih godina XX veka. Deo Hrvata se odselio u druge Evropske države ili ostali deo sveta.

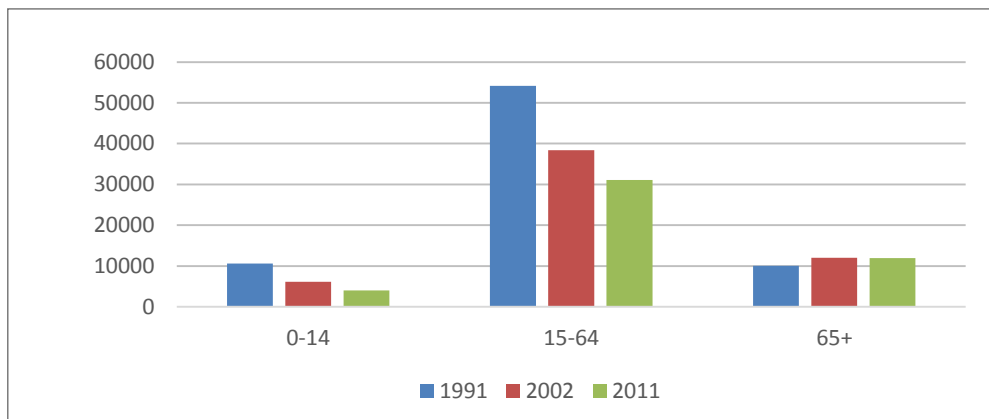

Izvor: Republički zavod za statistiku, 1993, 2003, 2012.

Grafikon 1. Uporedni pregled broja Hrvata u Vojvodini prema poslednja tri popisa u Republici Srbiji

Medjutim nisu samo migracije doprinele opadanju broja Hrvata u Vojvodini, veliki uticaj imaju i komponente prirodnog kretanja stanovništva. Ukoliko posmatramo grafikon 2 uočavamo da je broj mladog stanovništva (0-14 godina) u toku posmatranog perioda opao za 62%, sa 10.625 koliko je zabeleženo popisom 1991.

godine na 4.009 prema Popisu 2011. godine. I u okviru kategorije radno sposobnog stanovništva (15-64 godine) primetan je pad broja stanovnika iz Popisa u Popis, u toku 20 godina zabeležen je pad od 42%. Porast broja stanovnika je prisutan samo u okviru kategorije stanovništva starijeg od 65 godina. Najveći broj starog stanovništva je zabeležen prema Popisu 2002. godine i iznosio je 12009 stanovnika. Prisutan je proces demografskog starenja (Živić, 2013).

Izvor: Republički zavod za statistiku, 1993, 2003, 2012.

Grafikon 2. Starosna struktura Hrvata u Vojvodini

Mnogo se spekuliše o tome da li se svi Hrvati na popisima stanovništva u novijoj prošlosti izjašnjavaju kao Hrvati. Smatra se da je deo lica Hrvatske nacionalne zajednice izjašnjavao kao Bunjevci, Šokci, ili se svrstavaju u kategorije neopredeljeni i neizjašnjeni, nepoznati, regionalna pripadnost i ostali. Prema poslednjem popisu stanovništva iz 2011. godine u Vojvodini živi 16.469 osoba koje su se izjasnile kao Bunjevci (0,9% stanovništva Vojvodine) (Baštovanović, 2015). Bunjevci su uspešno čuvali svoj identitet i svest o pripadnosti hrvatskom etnosu i zbog toga su često bili predmet asimilacije i negacije etnokulturnih prava (Baštovanović, Žigmanov, 2016).

Predlozi za očuvanje populacije Hrvata u Vojvodini

Hrvati u Vojvodini su do raspada Jugoslavije bili konstitutivni narod, ali su status manjinske nacionalne zajednice dobili tek 2002. godine. Značajnim delom zbog toga i danas Hrvati u Vojvodini imaju nestabilne institucionalne resurse, slabu participaciju u ostvarivanju manjinskih prava i neupadljivu zastupljenost u strukturama vlasti i u privredi. Sve ovo, odrazilo se na slabu političku i ekonomsku moć Hrvata, a time i na nemogućnost rešavanja brojnih potreba čije se posledice osele na polju

kulture i obrazovanja, što čini neizostavan element opstanka svakog naroda (Gavrilović, Dukić, 2012).

Predstavnici hrvatske manjine smatraju da njihova zastupljenost među zaposlenima u organima državne uprave, pravosuđa i unutrašnjih poslova nije sasvim adekvatna i da zastupljenost nije do kraja transparentna (Veselinović, 2011). Prilagođavanje novoj ekonomskoj i političkoj situaciji u regionu, ali i u čitavoj Evropi predstavlja polaznu osnovu opstanka i očuvanja identiteta Hrvata u Vojvodini. Suština je saradnja na polju politike, ekonomije i kulture. Treba negovati programe prekogranične saradnje Srbije i Hrvatske, Srbije, Mađarske i Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Srbije i Hrvatske, jer u tim pograničnim delovima ovih država žive Hrvati (Gavrilović, Dukić, 2012). Poslednjih godina postoje projekti Evropske unije uz čiju podršku dolazi do začetaka saradnje institucija iz Vojvodine i Hrvatske. S obzirom da politički odnosi Hrvatske i Srbije u najvećoj meri zavise od istorijskog nasleđa, odnosno (ne)moćnosti suočavanja s prošlošću (Pauković, 2015), jedan od najvažnijih predloga za očuvanje populacije Hrvata u Vojvodini, ali i Srbiji, jeste pospešivanje saradnje sa srpskom nacionalnom manjicom u Hrvatskoj, jer imaju zajedničke probleme. Potrebno je davati podršku onim članovima zajednice koji se bore za očuvanje kulturnih i istorijskih vrednosti Hrvata na ovom prostoru (Gavrilović, Dukić, 2012).

Prema popisu stanovništva 2011. godine u seoskim naseljima u Vojvodini je živelo preko 40% od ukupnog broja Hrvata (Republički zavod za statistiku, 2012). Predlozi za očuvanje seoskog stanovništva Vojvodine bi trebali biti jednaki za sve narode koji žive na ovom prostoru. Zbog izuzetno prisutne depopulacije i starenja stanovništva (kod gotovo svih naroda), trebalo bi sprovesti mere koje se tiču očuvanja postojećeg broja mladih na selu i obezbediti im uslove da tu ostanu i stvaraju potomstvo. Dobar primer daje Zavod za ravnopravnost polova koji od 2014. godine raspisuje konkurs za bračne parove iz Vojvodine koji žele da učestvuju u revitalizaciji vojvođanskog sela i stvaraju uslove za život svojih porodica na selu, a nisu vlasnici bilo kakve nepokretnosti. Konkurs se realizuje od 2015. godine i do 2020. godine 293 porodice je dobilo svoj dom, a iz pokrajinskog budžeta je za tu namenu izdvojeno 286 miliona dinara (Zavod za ravnopravnost polova, 2021).

Važna uloga u daljem pronalaženju zajedničkog jezika suživota Hrvata u Vojvodini je i otklanjanje negativnih konotacija nastalih tokom i nakon ratnih dešavanja. Srbija je nakon 2000. godine u pogledu zaštite manjinskih prava u velikoj meri napredovala. Pored toga što je razvijena široka paleta zakona koji manjinama garantuju njihova osnovna prava, Srbija je ratifikovala i mnoge međunarodne dokumente koji potvrđuju evropsko opredeljenje Srbije. Iako je na polju zaštite manjina mnogo učinjeno, mnoga ključna pitanja i dalje ostaju otvorena. Tako prema Baštovanoviću (2015), Hrvati na teritoriji Republike Srbije, pre svega oni na teritoriji AP Vojvodine, postali su meta netrpeljivosti i nepoverenja, iako nisu direktno bili uključeni u ratna

dešavanja u matičnoj državi, i na njih se gledalo kao na strani element i remetilački faktor.

Najstarija hrvatska zajednica u Vojvodini su Hrvati u Sremu, koji tamo žive od naseljavanja slovenskih plemena u Podunavlje. Upravo je to jedan od razloga za jačanje njihovom kulturnog identiteta, potpomognut saradnjom lokalnih vlasti i pokrajinskih i republičkih institucija, uvođenjem hrvatskog jezika u redovan školski sistem, kao i osnivanje Matice hrvatske 1998. godine (Pivac et al., 2020).

Najveći deo kulturnog života unutar hrvatske manjinske zajednice zbiva se danas u četrdesetak hrvatskih kulturnih zadruga, koje predstavljaju najvidljiviji i najmasovniji segment hrvatske kulturne scene u pokrajini. Kada je reč o kvalitetu institucionalnog okvira kulture Hrvata u Vojvodini, važno je ukazati i na činjenicu kako je oko 2/3 hrvatskih zadruga (udruženja) kulture osnovano nakon 2000. godine, (blizu 30), posebno u manjim mestima i mestima gde su Hrvati u značajnoj brojčanoj manjini, što se tumači povećanjem prostora slobode i osećaja veće sigurnosti kod građana hrvatske nacionalnosti (Žigmanov, 2013).

Zaključak

Udeo stanovnika Hrvatske nacionalne pripadnosti prema Popisu 1991. godine iznosio je 3,7% stanovništva Vojvodine. Za samo 20 godina njihov udeo se smanjio na 2,4%. Da bi broj Hrvata ostao na nivou iz 2011. godine potrebno je da pre svega stanovništvo bude zadovoljno načinom života, da u mestima u kojima žive ili u neposrednoj okolini imaju sve uslove za zaposlenje, da deca u školama uče na svom maternjem jeziku (Hrvatskom), da postoje kulturno-umetnička društva u okviru kojih će negovati svoju kulturu i tradiciju od zaborava, da imaju dobrosusedske odnose. Kada bi sve predloženo bilo ispunjeno, pretpostavlja se da bi mladi ljudi ostajali da žive i da stvaraju potomstvo u Vojvodini. Konkretni predlozi šta se može učiniti da se očuva populacija Hrvata na ovom prostoru jesu veća participacija u ostvarivanju manjinskih prava kao i veća zastupljenost u strukturama vlasti.

Literatura i izvori podataka

1. Bara, M. (2012). *Od nepriznavanja do ostvarivanja manjinskih prava: Hrvati u Srbiji nakon 2000. godine*, 5th Anniversary international Scientific Conference, "Croatian – Serbian Realitions; Resolving Outstanding Issues" 1-3. august, 2012. Međunarodni naučni skup, Golubić (Obrovački), Republika Hrvatska.
2. Bara, M. (2013). *Kulturna baština Hrvata u Vojvodini – modeli njezine zaštite*, 6th International Scientific Conference, "The Rights of National Minorities – Fighting against Discrimination", 19-23. avgust 2013. Golubić (Obrovački), Republika Hrvatska.
3. Baštovanović, D. (2015). *Položaj hrvatske nacionalne manjine u Srbiji u odnosu na implementaciju bilateralnog sporazuma o zaštiti prava nacionalnih manjina između vlada Republike Srbije i Republike Hrvatske*, 8th International Conference "Serbo-Croatian political relations in the 20th century", Golubić (Obrovac), Croatia, 24-25. august 2015. Center for History, Democracy and Reconciliation, The Association of History, Co-operation and Reconciliation.
4. Baštovanović, D., Žigmanov, T. (2016). *Europski standardi i položaj hrvatske manjine u Republici Srbiji*, 10th International Conference, Deveti međunarodni naučni skup: „Hrvatsko-srpski odnosi, izbeglice i migranti, mirna koegzistencija i rešavanje krize“, Golubić (Obrovački), Hrvatska, 20-21. avgust 2016.
5. Besermenji, S., Stojanović, V. (2019). *Kulturno nasleđe vojvođanskih Hrvata u funkciji očuvanja nacionalnog identiteta*, 12th International Conference, Međunarodni naučni skup "Srpsko-hrvatski odnosi u 20. veku", Centar za istoriju, demokratiju i pomirenje, Udruga za povijest, suradnju i pomirenje.
6. Bjelajac, Ž., Bingulac, N. (2018). *Multietničnost I multikulturalnost Vojvodine u funkciji afirmacije ljudskih prava i ljudske bezbednosti*. (In) Despotović, Lj. The culture of polis, Kultura polisa, Časopis za negovanje demokratske političke kulture – Vojvodina kao potencijalno geopolitičko žarište u Republici Srbiji – posebno izdanje, XV, str. 135-147.
7. Despotović, Lj. (2018). *Srpska Vojvodina, kao predmet nemačkih, mađarskih I hrvatskih geopolitičkih planova i teritorijalnih aspiracija*. (In) Despotović, Lj. The culture of polis, Kultura polisa, Časopis za negovanje demokratske političke kulture – Vojvodina kao potencijalno geopolitičko žarište u Republici Srbiji – posebno izdanje, XV, str. 39-58.
8. Đurić, V., Tanasković, D., Vukmirović, D., Lađević, P. (2014). *Etnokonfesionalni i etnički mozaik Srbije*, Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 2011. u Republici Srbiji, Republički zavod za statistiku, Beograd.

9. Gavrilović, D., Dukić, (2012). *Problemi tranzicije u Srbiji i položaj hrvatske nacionalne manjine u Vojvodini*, 6th International Scientific Conference "The Rights of National Minorities – Fighting against Discrimination" 19-23. avgust. 2013. Golubić (Obrovački), Republika Hrvatska.
10. Gavrilović, D. (2019). *Značaj hrvatske kulture i politike regionalne stabilnosti u očuvanju hrvatskog nacionalnog identiteta*, 12th International Conference, Međunarodni naučni skup "Srpsko-hrvatski odnosi u 20. veku", Centar za istoriju, demokratiju i pomirenje, Udruga za povijest, suradnju i pomirenje.
11. Gregurović, S. (2017). *Multikulturalizam u europskom kontekstu: dosezi i nesuglasja*, Migracijske i etničke teme 32 (2016), 3: 353-374.
12. Kymlicka, W. (2003). *Multicultural States and Intercultural Citizens*. Theory and research in Education 1(2): 147-169. <https://doi.org/10.1177%2F1477878503001002001>
13. Lošonc, A. (2009). Uloga madjarske zajednice u definisanju statusa Vojvodine, str. 32-34. U: Uloga madjarske zajednice u Srbiji, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji <https://www.helsinki.org.rs/serbian/doc/madjari.pdf>
14. Malešević, K. (2001). *Mogući uzroci depopulacije u AP Vojvodini*, Sekretarijat za poljoprivredu AP Vojvodine, Novi Sad, XXV, 1-4, str. 157-180.
15. Modood, T. (2007). *Multiculturalism*. Oxford: Polity. <https://doi.org/10.1002/9781405165518.wbeosm129>
16. Pauković, D. (2015). *Međusobne tužbe za genocid Hrvatske i Srbije: politički diskurs i utjecaj na hrvatsko-srpske odnose*, 8th International Conference "Serbo-Croatian political relations in the 20th century" Golubic (Obrovac), Croatia, 24-25. august 2015.
17. Pivac, T., Blešić, I., Besermenji, S., Gavrilović, D. (2020). Attitudes of Local Population on the Importance of Events Nourishing Culture and Tradition of Croats in Vojvodina, *Turizam*, 24 (1), 46-56.
18. Raduški, N. (2009). Multikulturalizam i nacionalne manjine u Vojvodini, *Srpska politička misao*, 4/2009, 16/26, str. 337-348.
19. Republički zavod za statistiku (1993). *Statistički godišnjak Srbije 1992*, Beograd.
20. Republički zavod za statistiku (2003). *Veroispovest i maternji jezik, nacionalna ili etnička pripadnost prema starosti i polu, podaci po opštinama*, Popis stanovništva, domaćinstva i stanova 2002. godine, Knjiga 3, Beograd.
21. Republički zavod za statistiku (2012). *Nacionalna pripadnost po opštinama i gradovima*, Popis stanovništva, domaćinstva i stanova 2011. godine, Knjiga 1, Beograd.

22. Strategija obrazovanja na hrvatskom jeziku u Republici Srbiji 2017-2021. godine (2016). Hrvatsko nacionalno vijeće. <https://hmv.org.rs/uploads/documents/STRATEGIJA%20OBRAZOVANJA%20NA%20HRVATSKOM%20JEZIKU%20U%20REPUBLICI%20SRBIJI%20final-09-09-19-17-47-09.pdf>
23. Veselinović, P. J. (2009) *Položaj, značaj i perspective stranaka srpske i hrvatske manjine u Hrvatskoj i Srbiji*, Association for History, Co-operation and Reconciliation, Golubić; <https://associationforhistory.net/books/documents/>
24. Veselinović, P. J. (2011). *Ostvarivanje manjinskih i statusnih prava Srba u Republici Hrvatskoj i Hrvata u Republici Srbiji sa aspekta evropskih integracija ovih dveju zemalja[1]*. 4th International Scientific Conference "Croatian-Serbian relations: Twenty years after the war in Croatia" 23 – 25. avgust 2011. Golubić (Obrovački), Republika Hrvatska.
25. Zavod za ravnopravnost polova (2021). Podaci dobijeni od strane Zavoda i sa internet stranice: <https://ravnopravnost.org.rs/podsticajni-programi/> (pristupljeno 25.02.2021.)
26. Živić, D. (2013). *Demografsko starenje vojvođanskih Hrvata (1991-2011)*, Godišnjak za znanstvena istraživanja br. 5, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, 209 - 225.
27. Žigmanov, T. (2013). *Politike financiranja kulture manjinskih zajednica u Srbiji na primjeru Hrvata u Vojvodini u 2012. godini*, 6th International Scientific Conference, "The Rights of National Minorities – Fighting against Discrimination", 19-23. avgust 2013. Golubić (Obrovački), Republika Hrvatska.
28. Ustav Republike Srbije (2006). Narodna skupština Republike Srbije, Beograd.
29. Radio televizija Vojvodine <http://rtv.rs/> (Prisupljeno 25.02.2021.)
30. Radio televizija Srbije <https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/drustvo/4021536/kuca-bana-josipa-jelacica-vracena-hrvatskoj-nacionalnoj-zajednici.html> (Prisupljeno 25.02.2021.)
31. Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu <http://www.ff.uns.ac.rs/> (Prisupljeno 26.02.2021.)

Depopulation of Croats in Vojvodina (Northern Serbia) and proposals for protection of croatian national identity

Abstract

The paper analyzes the size of the Croat population in Vojvodina, according to the 1991, 2002 and 2011 Censuses. From one census to another, that number declines. The question is: How to protect and preserve their identity? How to achieve that the size of the Croat population in this area does not decrease in the future? Some of the proposals for preserving the existing population of Croats in Vojvodina and Serbia are their greater participation in government structures, as well as greater participation in the accomplishment of minority rights.

Keywords: *Croats, National minorities, Vojvodina, Serbia*